

Ольга Володимирівна МЕТЛУШКО

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри банківської справи,
Тернопільський національний економічний університет,
вул. Львівська, 3, м. Тернопіль, 46000, Україна,
0672081417, o.metlushko@tneu.edu.ua

Ольга Анатоліївна ПАВЛОВА

студентка факультету банківського бізнесу,
Тернопільський національний економічний університет,
вул. Львівська, 3, м. Тернопіль, 46000, Україна,

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: НА ПЕРЕХРЕСТІ ДОСЛІДЖЕНЬ І ВИСНОВКІВ

Анотація

У статті визначені пріоритетні завдання економічного розвитку України за активної участі банків та основні принципи євроінтеграції вітчизняної банківської системи, розглянуто суть правил Базель III, котрі лежать в основі вивчення наслідків запровадження в Україні норм і правил діяльності банків у Європейський Союз. Особливу увагу приділяється прогнозам проблем банківської системи України на шляху процесів європейської інтеграції України та заходам щодо практичної реалізації основних напрямків інтеграції банківської системи України до Європейського Союзу.

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування пріоритетності банківської системи в процесі євроінтеграції та розробка науково-практичних рекомендацій щодо адаптації національної банківської системи до вимог ЄС, а також визначення наслідків підписання цієї угоди для банківської системи України.

Методи дослідження. Теоретичною основою статті є положення сучасної неокласичної економічної теорії, зокрема теорії фінансів, грошей та грошового обігу, теорії економічної інтеграції, а її методичною базою стали загальнонаукові методи пізнання (діалектичний – при дослідженні проявів та наслідків підписання угоди з ЄС для банківської системи України; дедукції та індукції – при уточненні суті інтегрованого банківського простору і адаптації банківського сектору національної економіки до загальноєвропейських стандартів; аналізу та синтезу – для оцінки трансформаційних процесів у банківській системі України; аналогії та екстраполяції – при виробленні рекомендацій щодо адаптації банківської системи країни до стандартів ЄС).

Інформаційною базою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних вчених (монографії, посібники, підручники та інші наукові публікації), аналітичні публікації Національного банку України, нормативно-правові акти України, Інтернет-джерела.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає у поглибленні окремих теоретичних положень і розробці науково-практичних рекомендацій щодо адаптації національної банківської системи країни до вимог ЄС.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані при розробці та удосконаленні механізмів трансформації банківського сектору України з метою його адаптації до вимог євроінтеграції.

***Ключові слова:** євроінтеграція; євроінтеграційні процеси; капітал; банківська система; Україна; Європейський Союз; правила Базель III.*

Ольга Владимировна МЕТЛУШКО,

Ольга ПАВЛОВА,

ЄВРОІНТЕГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЕ УКРАИНЫ: НА ПЕРЕКРЕСТКЕ ИССЛЕДОВАНИЙ И ВЫВОДОВ

Аннотация

В статье определены приоритетные задачи экономического развития Украины с активным участием банков и основные принципы евроинтеграции отечественной банковской системы, рассмотрена сущность правил Базель III, которые лежат в основании изучения последствий внедрения в Украине норм и правил деятельности банков в Европейский Союз. Особое внимание уделяется прогнозам проблем банковской системы Украины на пути

процессов европейской интеграции Украины и мерам относительно практической реализации основных направлений интеграции банковской системы Украины в Европейский Союз.

Целью статьи является теоретико-методологическое обоснование приоритетности банковской системы в процессе евроинтеграции и разработка научно-практических рекомендаций по адаптации национальной банковской системы к требованиям ЕС, а также определение последствий подписания этого соглашения для банковской системы Украины.

Методы исследования. Теоретической основой статьи являются положения современной неоклассической экономической теории, в частности теории финансов, денег и денежного обращения, теории экономической интеграции, а ее методической базой стали общенаучные методы познания (диалектический - при исследовании проявлений и последствий подписания соглашения с ЕС для банковской системы Украины; дедукции и индукции - при уточнении сущности интегрированного банковского пространства и адаптации банковского сектора национальной экономики к общеевропейским стандартам; анализа и синтеза - для оценки трансформационных процессов в банковской системе Украины; аналогии и экстраполяции - при выработке рекомендаций по адаптации банковской системы страны к стандартам ЕС).

Информационной базой исследования являются труды отечественных и зарубежных учёных (монографии, пособия, учебники и другие научные публикации), аналитические публикации Национального банка Украины, нормативно-правовые акты Украины, Интернет-источники.

Научная новизна исследования заключается в углублении отдельных теоретических положений и разработке научно-практических рекомендаций по адаптации национальной банковской системы страны к требованиям ЕС.

Практическое значение полученных результатов исследования заключается в том, что они могут быть использованы при разработке и совершенствовании механизмов трансформации банковского сектора Украины с целью его адаптации к требованиям евроинтеграции.

Ключевые слова: евроинтеграция; евроинтеграционные процессы; капитал; банковская система; Украина; Европейский Союз; правила Базель III.

Olga METLUSHKO,

Candidate of Economic Sciences, senior lecturer, Department of Banking, Ternopil National Economic University, Lvivska st., 3, Ternopil, 46000, Ukraine, 0672081417,
o.metlushko@tneu.edu.ua

Olga PAVLOVA,

student of banking business,

Ternopil National Economic University, Lvivska st., 3, Ternopil, Ukraine,

THE PROCESSES OF EUROPEAN INTEGRATION IN THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE: ON THE CROSSROADS OF RESEARCHES AND FINDINGS

Annotation

Prospects of Ukraine's participation in European integration processes determine the need and justification of the determining directions principles of adaptation the conditions of all sectors of the national economy to the requirements of economical globalization and regionalization. Given this particular attention in the improvement of institutional support for European integration processes should be given to financial and credit system, particularly its banking sector.

The article defines the priorities of economic development of Ukraine with the active participation of banks and the basic principles of the European integration national banking system, examined the essence of the rules of Basel III, which are at the basis of studying the consequences of the introduction in Ukraine the rules and regulations of banking activity in the European Union. Particular attention is paid to the forecasts of problems the Ukrainian banking system to the process of European integration of Ukraine and the measures concerning the practical implementation of the basic directions of integration of the banking system of Ukraine in the European Union.

The aim of the article is theoretical and practical bases prioritization the banking system in the process of European integration and the development of scientific and practical recommendations for the adaptation of national banking system to the EU requirements and determination the consequences of signing of this agreement for the banking system of Ukraine.

The theoretical basis of the article are provisions of modern the neoclassical economic theory, particularly the theory of finance, the money and the monetary theory and theory the economic integration, its methodological base became the general scientific methods of knowledge (the dialectical – the study of manifestations and consequences of an agreement with the EU banking system, the deduction and induction – in specifying the essentially of the integration and adaptation of the banking sector of the national economy to the European standards, analysis and synthesis – for the

evaluation transformation processes in the the banking system of Ukraine, the analogy and extrapolation – in the formulation of recommendations for banking system adaptation to EU standards).

The information base for research are work domestic and foreign scientists (monographs, manuals, textbooks and other scholarly publications), analytical publications of the National Bank of Ukraine, legal acts of Ukraine, Internet sources.

The scientific novelty of the results the research is in the deepening some theoretical concepts and the development of scientific and practical of recommendations for adapting the national banking system of the EU requirements.

The practical significance of the results of the study is in the fact that they can be used in the development and improvement of mechanisms of transformation of the banking sector Ukraine with the purpose of its adaptation to the requirements of European integration.

Keywords: *European integration; European integration processes; the capital of the banking system; Ukraine; the European Union; Basel III (or the Third Basel Accord).*

JEL classification: *F15, F36, G18, O52*

Постановка проблеми. Перспективи участі України у євроінтеграційних процесах зумовлюють потребу визначення напрямів та обґрунтування принципів адаптації умов діяльності усіх секторів національної економіки до вимог економічної глобалізації та регіоналізації. З огляду на це особлива увага в процесі вдосконалення інституційного забезпечення євроінтеграційних процесів повинна приділятися фінансово-кредитній системі, зокрема її банківському сектору.

Стратегічним напрямом фінансової політики України є забезпечення стабільності банківської системи. Вирішення цього завдання передбачає вдосконалення стандартів банківської діяльності та норм банківського регулювання. Тому цілі й наслідки євроінтеграції банківської системи повинні відповідати цьому стратегічному пріоритету. Однак, враховуючи проблеми, що нині існують в банківській системі Європейського Союзу (ЄС), значні недоліки системи банківського регулювання, які виявила валютно-фінансова криза, постійні зміни регуляторного поля в ЄС, до процесу євроінтеграції слід підходити вкрай виважено і обережно.

Вітчизняний ринок банківських послуг нині має значний потенціал розвитку і тому є привабливим для європейських банків. Проте на поточному етапі розвитку України інтереси вітчизняної банківської системи та іноземних банків не завжди співпадають. На сучасному етапі у країнах ЄС банки сконцентровані на вирішенні проблем з ліквідністю, у тому числі за рахунок припинення фінансування закордонних філій та дочірніх банків, виведення коштів з менш розвинених країн. Тоді як першочерговим завданням функціонування банківської системи України є не лише збереження стабільності, а й розширення кредитування реального сектору економіки [1].

Аніліз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку банківських систем в умовах євроінтеграції є предметом наукових досліджень провідних вітчизняних та зарубіжних учених. Дослідженню інтеграції як явища та процесу присвячено низку наукових праць вітчизняних і російських науковців, серед яких слід відзначити роботи А. Абалкіної, І. Бураковського, Є. Вінокурова, П. Гайдуцького, В. Гейця, М. Головніна, О. Лібмана, Д. Ушкалової, В. Ясинського та інших. Визначний внесок у становлення теорії інтеграції в економіці внесли такі західні вчені як М. Алле, Б. Балашша, К. Дойч, Г. Мюрдаль та інші. Методологічні та інституційні аспекти проблеми поглиблення інтеграційних процесів у європейському банківському просторі вивчали О. Буторина, Ж. Дермін, Т. Золотухіна, Д. Марку, П. Моліне, Г. Резнік, Д. Смыслов. Вагомий внесок у дослідження можливостей раціоналізації функціонування центральних та комерційних банків в умовах ринкової трансформації та фінансової глобалізації й регіоналізації здійснили К. Бенейан, О. Дзюблюк, Х. Дейвис, О. Кіреєв, В. Козюк, В. Мак-Кінлі, Дж. Мендзел, А. Мороз, М. Савлук, С. Соколенко, І. Співак, О. Шнирков, В. Яворські та інші.

Проте, передумови та наслідки інтеграційних процесів у банківському секторі для країн-нових членів ЄС та країн-претендентів; проблеми забезпечення стабільності, фінансової стійкості та надійності банківських систем для країн-учасниць інтеграційних процесів

залишаються ще недостатньо дослідженими, що й обумовлює актуальність розробки концептуальних підходів до оптимізації функціонування національних банківських інституцій в інтегрованому європейському ринковому просторі.

Постановка завдання. Метою статті є теоретико–методологічне обґрунтування пріоритетності банківської системи в процесі євроінтеграції та розробка науково-практичних рекомендацій щодо адаптації національної банківської системи до вимог ЄС, а також визначення наслідків підписання цієї угоди для банківської системи України. Комплексний підхід до реалізації поставленої мети окреслив коло завдань статті:

- обґрунтувати основну мету співробітництва України з ЄС;
- визначити основні принципи євроінтеграції банківського сектору України;
- розкрити суть правил Базель-III, які лежать в основі вивчення наслідків запровадження в Україні норм і правил діяльності банків в ЄС;
- визначити пріоритетні завдання економічного розвитку України за активної участі банків;
- спрогнозувати проблеми банківської системи України на шляху процесів європейської інтеграції України;
- охарактеризувати основні напрямки інтеграції банківської системи України до Європейського Союзу та заходами щодо їх практичної реалізації;
- визначити наслідки підписання угоди з ЄС для національної банківської системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна визначила курс на інтеграцію до Європейського Союзу як стратегічну мету своєї зовнішньоекономічної політики. Пріоритет європейського вектору економічної інтеграції України обумовлений геополітичними, історично-культурними, суспільно-політичними реформами.

З приєднанням до Світової організації торгівлі в 2008 році Україна суттєво лібералізувала вітчизняний ринок банківських послуг. Попри певні побоювання, цей крок не мав руйнівного наслідку для цього сектору економіки, проте став важливим етапом євроінтеграційного процесу нашої країни, зокрема переговорів з ЄС про укладання угоди щодо поглибленої зони вільної торгівлі (ЗВТ).

Щодо торгівлі товарами між Україною та ЄС, то її обсяг за 9 місяців 2014 року склався в розмірі 28 869,3 млн.дол.США або 34,7% від загального обсягу торгівлі товарами України. Експорт товарів до країн ЄС за згаданий період становить 13 360,3 млн.дол.США або 31,8% від загального обсягу експорту України. В свою чергу, обсяг імпорту товарів з країн ЄС за згаданий період склався у обсязі 15 509,0 млн.дол.США або 37,7% від загального обсягу імпорту України. У двосторонній торгівлі між сторонами зберігається негативне сальдо, однак констатується його суттєве зменшення у порівнянні з аналогічним періодом минулого року на 5 230,8 млн.дол.США. Основними торговельними партнерами України у 2014 р. були: ФРН (17,9%), Польща (15,1%), Італія (10,7%), Угорщина (7,4%), Нідерланди (5,1%), Франція (4,7%), Іспанія (4,5%). Основна частка українського експорту припадала на: Польщу (15,6%), Італію (14,4%), Угорщину (8,9%), Німеччину (9,4%), Іспанія (6,3%), Нідерланди (6,6%). Поряд з цим основними імпортерами України є: ФРН (25,2%), Польща (14,7%), Італія (7,4%), Франція (6,2%), Угорщина (6,2%) [5]. Водночас частка України в зовнішньоторговельному обороті ЄС незначна: на неї припадає менше 1% загальної торгівлі ЄС. Обсяги прямих іноземних інвестицій країн ЄС в Україну також дуже малі, порівняно як з іншими країнами Центральної та Східної Європи, так і з врахуванням потреб України в капіталовкладеннях, і не мають істотного значення для національної економіки.

Парафування 30 березня 2012 року Угоди про Асоціацію та її складової щодо поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС підтвердило незмінність євроінтеграційного вектору розвитку України на основі впровадження стандартів ЄС. Відповідно до Програми інтеграції України до Європейського Союзу, схваленої Указом Президента України № 1072/2000 від 14.09.2000 р., основною метою співробітництва України з ЄС є набуття нею членства

Європейського Союзу [6]. Це передбачає здійснення процесів євроінтеграції в усіх секторах економіки України, в тому числі у фінансовій та банківській системах.

13 березня 2014 р. Верховна Рада України прийняла Постанову, якою підтвердила курс країни на інтеграцію з Європейським Союзом. У цьому документі також відображені першочергові кроки в цьому напрямку.

Відповідно до зазначеної мети основними принципами політики євроінтеграції банківського сектору України є:

1) забезпечення економічного суверенітету України в умовах посилення інтеграції з країнами ЄС;

2) гармонізація інтересів України та її банківського сектору з інтересами країн ЄС в процесі посилення інтеграційних процесів в економіці та банківському секторі;

3) прозорість механізмів проникнення іноземного капіталу в банківський сектор України та його впливу на розвиток вітчизняної економіки та банківської системи;

4) безперервність процесів інтеграції України з ЄС та забезпечення умов підвищення ефективності впливу банківської системи на темпи і масштаби вітчизняного товаровиробництва.

Процес адаптації вітчизняної банківської системи до європейських стандартів вимагає певного перехідного періоду [7]. Разом з тим, ключові та принципові зміни у законодавстві мають бути прийняті до початку функціонування розширеної та поглибленої ЗВТ. У зв'язку з цим виникає питання визначення послідовності та пріоритетності запровадження змін у банківське регулювання.

Вирішення цього завдання передбачає вивчення наслідків запровадження в Україні норм і правил діяльності банків в ЄС, в основі яких лежать правила Базельського комітету з питань банківського нагляду. На даний час в ЄС запроваджуються Треті правила цього Комітету (Базель III), які з'явилися як відповідь на світову фінансово-економічну кризу.

Суть правил Базель III полягає в акцентуванні уваги на трьох аспектах банківської діяльності. А саме:

1) Посиленні вимог до якості капіталу. Формування «антициклічного буферу» капіталу. Це дозволить досягти наступних результатів на різних рівнях:

- на рівні банку – підвищення якості капіталу, що дозволить протидіяти шоківим впливам, ефективніше управляти ринковим, кредитним та операційними ризиками. Разом з тим загострення потреби в додатковому капіталі, насамперед, у малих та середніх банків, зумовить зниження прибутків, перегляд моделі ведення банківського бізнесу за рахунок відмови від участі у високоризикованих, але прибуткових операціях та повернення до простих схем бізнесу;

- на рівні банківської системи – прискорення процесів капіталізації, запобігання занадто швидкому зростанню зовнішніх запозичень банків у фазі економічного піднесення, що передуює кризі, посилення тенденцій консолідації та монополізації, (витіснення з ринку слабких і нестійких, а також малих та середніх банків), послаблення конкуренції і полегшення державного контролю за банківською системою;

- на макроекономічному рівні – підвищення стійкості фінансової системи як основи збереження макроекономічної стабільності, згладжування економічних циклів за рахунок послаблення проциклічного впливу банківського кредитування, забезпечення сталих темпів розвитку економіки.

2) Запровадженні коефіцієнту левериджу (відношення обсягу позичкових коштів до власних) на рівні 3 % та нових коефіцієнтів ліквідності: коефіцієнту ліквідного покриття та коефіцієнту чистого стабільного фінансування. Це дозволить досягти наступних результатів на різних рівнях:

- на рівні банку – покращання системи ризикменеджменту за рахунок розширення інструментів і можливостей банку контролювати рівень ліквідності та якість джерел залучення коштів, запобігання прискореному росту боргового навантаження, ретельніше врахування

ризиків позичальників у кредитній політиці банків, що позначиться на прибутковості операцій та стимулюватиме банки до розробки нових банківських продуктів і послуг;

- на рівні банківської системи – послаблення ризиків ліквідності, посилення конкуренції за надійні джерела фінансування; зміцнення банківської системи;
- на макроекономічному рівні - зниження ризиків боргової кризи, упередження кризи ліквідності за одночасного звуження фінансових можливостей щодо розширеного кредитування економічного розвитку.

3) Реформуванні механізмів гарантування вкладів населення. Рекомендований мінімум для банків країн ЄС встановлено на рівні 100 тисяч євро (в Україні – 200 тис. грн). Це дозволить досягти наступних результатів на різних рівнях:

- на рівні банку – стимулювання припливу депозитів, зниження ризиків їх раптового відпливу у випадку розгортання панічних настроїв;
- на рівні банківської системи – посилення конкуренції на депозитному ринку, розширення і покращання якості ресурсної бази;
- на макроекономічному рівні – підвищення довіри до банківської системи та стримування панічних настроїв серед вкладників, стимулювання процесу заощадження, покращання умов для ефективної роботи механізму трансформації заощадження в інвестиції [2].

Таким чином, процес адаптації законодавства в сфері банківського регулювання до норм, прийнятих в ЄС, закладає цілу низку ключових напрямів розвитку фінансової системи в цілому і банківської зокрема на найближчі роки.

Наслідки євроінтеграції банківської системи повинні відповідати стратегічному пріоритету фінансової політики України – забезпеченню стабільності банківської системи. Антикризова і антициклічна спрямованість новацій Базель-III дає підстави стверджувати, що імплементація цих правил в Україні сприятиме:

- забезпеченню ефективного та належного захисту інвесторів і поліпшенню інвестиційного клімату, активізації руху інвестиційного капіталу через кордони України;
- стабільності та надійності банківської системи;
- вдосконаленню нормативно-правової бази для здійснення нагляду на консолідованій основі за фінансовими групами, до складу яких входять банки;
- підвищенню якості корпоративного управління, систем ризик-менеджменту та внутрішнього контролю в банках;
- забезпеченню цілісності фінансової системи, що є умовою ефективної співпраці її суб'єктів.

Разом з тим, зважаючи на ієрархію цілей економічної політики, вдосконалення регулювання банківської системи має бути підпорядковано завданню забезпечення збалансованого економічного розвитку України. Оскільки національна банківська система, включаючи банки з іноземним капіталом, є підсистемою економіки України, механізми регулювання банківської діяльності мають розвиватися із врахуванням необхідності як забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів клієнтів банків, так і активної участі банків в реалізації пріоритетних завдань економічного розвитку країни. Це передбачає:

- визначення на державному рівні довгострокових стратегічних пріоритетів економічного розвитку країни;
- покращання інвестиційного та бізнес-клімату в Україні, що приведе до зростання кількості платоспроможних позичальників, розширюватиме перспективи отримання прибутків банків через активізацію економічної діяльності в країні;
- розвитку механізмів спільного фінансування (бюджетного та ринкового) пріоритетних економічних проектів (у формі державно-приватного партнерства);

-
- завершення пенсійної реформи та розбудови небанківського сектору фінансової системи, інститути якого спеціалізуються на концентрації довгострокових ресурсів;
 - підвищення норми нагромадження, заохочення спрямування нагромаджених фінансових, технологічних та організаційних ресурсів на інноваційні цілі [3].

На шляху процесів європейської інтеграції України постає низка обмежень, пов'язаних з депресивними тенденціями у вітчизняній економічній системі, проблемами й ризиками банківського сектору України.

Серед проблем банківської системи варто відзначити:

- значні непогашені зовнішні зобов'язання і залежність платіжного балансу від показників реструктуризації боргів банків;
- низьку прибутковість та неоптимальну структуру витрат вітчизняних банків;
- значну частку проблемних кредитів і великі відрахування до резервів;
- дисбаланси у строковій і валютній структурі активів і пасивів, що утруднює підтримання належного рівня ліквідності в банківській системі та живить валютні ризики;
- недосконалий ризик-менеджмент;
- зависоку вартість залучених ресурсів за недостатнього обсягу внутрішніх заощаджень для кредитування модернізації вітчизняної економіки в умовах масштабного експорту капіталу;
- вузьке коло надійних і кредитоспроможних позичальників;
- несприятливі умови конкуренції за домінування банків з іноземним капіталом в найбільш прибуткових сегментах банківських послуг [7];
- обмеженість внутрішніх джерел капіталізації банків.

Враховуючи відмінні стратегічні цілі розвитку вітчизняної банківської системи та зарубіжних банків вважаємо, що основними напрямками інтеграції банківської системи України до Європейського Союзу та заходами щодо їх практичної реалізації мають стати наступні:

1. Забезпечення стабільності та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи на міжнародних ринках банківських послуг.

Щодо реалізації цього напрямку пропонуємо наступне:

- вдосконалити існуючі механізми регулювання діяльності банківських установ країни відповідно до вимог стандартів Базельської Угоди про капітал, зокрема Базеля II і Базеля III, та відповідних Директив ЄС щодо власних коштів банків;
- підвищити рівень капіталізації банківської системи України за рахунок покращення якості капітальної бази та активного залучення внутрішніх і зовнішніх джерел нарощування власного капіталу банків;
- активніше впроваджувати в банківську практику нові технології надання фінансових послуг з урахуванням передового вітчизняного та зарубіжного досвіду;
- розробити інструментарій підвищення стабільності ресурсної бази банків;
- поширити практику управління ризиками банківських установ, що сприятиме зниженню системних ризиків роботи банківського сектору в цілому та окремих установ зокрема;
- посилити корпоративну відповідальність банківських установ, зокрема відповідальність за захист прав споживачів фінансових послуг та недопущення недобросовісної конкуренції;
- врахувати передову світову, в тому числі, європейську практику розбудови мережі фінансової безпеки, зокрема в частині роботи фондів та установ страхування (гарантування) вкладів в банках.

2. Розроблення механізму попередження та зниження ризиків, що можуть бути додатково внесені до вітчизняної банківської системи у зв'язку з розширенням євроінтеграційних процесів, та інструментів його реалізації. Посилення переваг та унеможливлення прояву кризових явищ при інтеграції банківського сектору до європейського співтовариства.

Наші пропозиції щодо реалізації цього напрямку полягають в тому, щоб:

- удосконалити законодавчо-нормативне забезпечення щодо умов і порядку допуску іноземних банків на внутрішній ринок банківських послуг України, зокрема в частині відповідальності материнських установ з країни походження за діяльність їх дочірніх банків в країнах перебування;

- удосконалити методичку розрахунку нормативів достатності капіталу та вимог до капіталу банків відповідно до вимог Базельської угоди про капітал та відповідних Директив ЄС із наданням банкам часу для адаптації до нових вимог;

- удосконалити нормативно-праве забезпечення при здійсненні стрес-тестування банків на основі використання методик, котрі впроваджені та діють в ЄС;

- здійснювати подальшу роботу щодо розбудови системи інструментів мінімізації ризиків діяльності банків, зокрема валютного ризику та ризику ліквідності, із урахуванням передового світового досвіду та з метою недопущення використання цих інструментів для посилення тиску на національну валюту України та використання для цілей отримання спекулятивних прибутків;

- підвищити рівень захищеності коштів юридичних і фізичних осіб, що розміщені на рахунках в банківських установах, на основі впровадження диференційованих норм відрахувань банків до ФГВФО та удосконалення джерел його формування з урахуванням заходів, що були здійснені країнами світу в умовах фінансової кризи, зокрема удосконалення процедур виконавчого провадження;

- підвищити вимоги до якості капіталу і активів та рівня корпоративного управління у найбільших банках, які мають критичне значення для стабільності вітчизняної банківської системи.

3. Удосконалення функціонування вітчизняної банківської системи в умовах посилення інтеграції України до європейської економічної спільноти [8].

Для реалізації цього напрямку пропонуємо:

- продовжити структурну реорганізацію Національного банку України в частині нагляду за діяльністю банків і підтримання фінансової стабільності (наприклад, сформувати спеціальний департамент фінансової стабільності із подальшим створенням окремої державної установи) та реорганізації інших функцій, що покладені на НБУ, з урахуванням передового міжнародного досвіду (наприклад, надання послуг з інкасації передати до сфери діяльності самих комерційних банків);

- сформувати макропруденційний механізм аналізу, моніторингу і контролю стану банківської системи, що дозволить завчасно виявляти фактори ризиків і вразливі сектори;

- розробити систему ранньої діагностики можливого негативного впливу діяльності окремих банківських установ на стабільність і ефективність розвитку банківської системи України;

- підвищити рівень координації цілей та заходів державних органів нагляду за фінансовою системою;

- розробити механізм активізації кредитної підтримки банками розвитку реального сектора економіки з залученням ресурсів з ЄС на пільгових умовах (синдиковане кредитування);

- удосконалити механізм організації і регулювання міжбанківського валютного ринку України та активізації роботи банків на міжнародному валютному ринку;

- продовжити роботу над формуванням місткого внутрішнього ринку боргових зобов'язань як:

- інструмента трансформації коротких і розпорошених фінансових ресурсів у довгі і значні за обсягом позики;

- джерела ліквідних інструментів застави для рефінансування з боку НБУ;

- джерела комісійних доходів для банків, що компенсуватиме зниження процентної маржі;
 - джерела рефінансування довгострокової кредитної заборгованості, зокрема іпотечної;
 - обмежити валютне кредитування юридичних осіб та заборонити надання кредитів в іноземній валюті фізичним особам із одночасним запровадженням фінансових інструментів захисту іноземних інвестицій від валютних ризиків;
 - вдосконалити систему інструментів НБУ щодо управління ліквідністю банківської системи, забезпечення рівних умов доступу до рефінансування НБУ для усіх банків незалежно від розміру їх капіталу та активів;
 - сприяти підвищенню прозорості функціонування банків для відновлення довіри між банками та їх клієнтами.
4. Продовження діалогу із регуляторами банківської діяльності з країн ЄС.
- Пропозиції щодо реалізації цього напрямку:
- сприяти укладанню протоколів про взаємодію із органами банківського регулювання та нагляду країн ЄС, що виступають країнами походження для банків, які мають дочірні структури та представництва в Україні;
 - сприяти реалізації програм обміну досвідом, навчання та стажування банківських фахівців в центральних банках країн ЄС;
 - забезпечити підвищення рівня координованості заходів макропруденційного нагляду України із відповідними заходами зарубіжних країн [8].
- Отже, підписання угоди з ЄС має як позитивні, так і негативні наслідки для вітчизняної банківської системи (табл. 1).

Таблиця 1

**Наслідки підписання угоди з Європейським Союзом
для банківської системи України**

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
– ширший доступ до інвестиційних ресурсів західних інвесторів;	– посилення недобросовісної та нерівноправної конкуренції на ринку банківських послуг;
– здешевлення банківських кредитів;	– наростання валютних дисбалансів у структурі активів та пасивів банків [4];
– відкриття депозитів у євробанку без спецдозволу [1];	– збільшення розриву між рівнем розвитку фінансового і реального секторів економіки;
– впровадження нових стандартів корпоративного управління та обслуговування клієнтів;	– здійснення банками з іноземним капіталом кредитної політики, яка не завжди відповідає національним інтересам стратегічного розвитку України;
– формування прозорих, якісних і позбавлених корупції схем діяльності банківських установ, відносин між банківською установою та споживачем послуг;	– збільшення зовнішньої залежності банківської системи та каналів впливу нестабільності на міжнародних фінансових ринках на ринок банківських послуг України [1];
– впровадження новітніх банківських продуктів і технологій ведення банківської діяльності [4].	– посилення циклічності розвитку фінансової системи.

Висновки та подальші дослідження. Підсумовуючи зауважимо, що економічні можливості євроінтеграції України ще остаточно не з'ясовані й об'єктивно не оцінені. Європі нині потрібне об'єднання технологічного ресурсу на Заході та енергетичного ресурсу на Сході.

Асоціація і ЗВТ дає можливість Європі мати в особі України надійного партнера і форпост євроінтеграції без формального членства, але з масштабним залученням до окремих євроінтеграційних механізмів. Ключовою ідеєю цього процесу є конвергенція України з нормами, стандартами та політикою ЄС в усіх напрямках, зокрема й у банківській сфері. Це пішло б на користь і Україні, і ЄС.

Таким чином, інтегрування банківської системи України у європейській фінансовий простір, з одного боку, може спричинити активування низки ризиків фінансово-економічного характеру, а з іншого – однозначно матиме позитивні наслідки.

Враховуючи ризики та проблеми, що нині існують в банківській системі ЄС, значні недоліки системи банківського регулювання, які виявила валютно-фінансова криза, постійні зміни регуляторного поля в ЄС, ми вважаємо, що до процесу євроінтеграції варто підходити вкрай виважено й обережно.

Подальші наші розроблення у цьому напрямку стосуватимуться дослідження впливу кризи у банківській системі України на розвиток євроінтеграційних процесів та пошуку шляхів її успішного подолання з використанням досвіду ЄС.

Список літератури

1. Асоціація з ЄС ударить по українських банках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/4309-asocasya-z-yes-udarit-po-ukrayinskih-bankah-strahovih-kompanyah.html>

2. Базель III як банківська карта євроінтеграції [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2014/07/8/7024038/>

3. Національний Конвент України щодо ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.euconvention.org.ua/data/files/80_rg2s4rekom140312.pdf

4. Оцінка витрат та вигод від укладення угоди між Україною та ЄС. – К.: К. И. С., 2010. – 96 с.

5. Офіційний сайт Представництва України при Європейському Союзі та Європейському співтоваристві з атомної енергетики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/ukraine-eu-trade>

6. Програма інтеграції України до Європейського Союзу, схвалена Указом Президента України № 1072/2000 від 14.09.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00>

7. Сторонянська І. З., Музика І. С. Перспективи та ризики для банківської системи України в контексті інтеграційних процесів / І. З. Сторонянська, І. С. Музика // Стратегічні пріоритети. – 2013. – №3(28). – С. 30–37.

8. Щодо інтеграції банківської системи України до банківської системи Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/777/>

References

1. Association with the EU will strike on Ukrainian banks [electronic resource]. - Access: <http://ua-ekonomist.com/4309-asocasya-z-yes-udarit-po-ukrayinskih-bankah-strahovih-kompanyah.html>

2. Basel III a bank card as the European integration [electronic resource]. - Mode of access: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2014/07/8/7024038/>

3. National Convention towards the EU Ukraine [electronic resource]. - Access: http://www.euconvention.org.ua/data/files/80_rg2s4rekom140312.pdf

4. Assessing the costs and benefits of the agreement between the Ukraine and the EU. - K.: J. C. S., 2010. - 96 p.

5. *The official website of the Delegation of Ukraine to the European Union and the European Atomic Energy [electronic resource]. - Access: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/ukraine-eu-trade>*

6. *The program integration of Ukraine into the European Union, approved by the Decree of the President of Ukraine № 1072/2000 of 14.09.2000 p. [Electronic resource]. - Access: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00>*

7. *Storonyanska I., Musica I. The prospects and risks for the banking system of Ukraine in the context of the integration processes / IZ Storonyanska, I. Music // Strategic Priorities. - 2013. - №3 (28). - P. 30-37.*

8. *Regarding the integration of banking system of Ukraine to the banking system of the European Union [electronic resource]. - Access: <http://www.niss.gov.ua/articles/777/>*